सत्यमेव जयते
Goverment Of India

ಸ್ವಚ್ಛ ಭಾರತ
ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಸ್ವಚ್ಛತೆ ಕಡೆಗೆ

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ

unicef
for every child

ಅಂಗನವಾಡಿ ಶುಚಿತ್ವ, ಶೌಚಾಲಯಗಳ ಮಹತ್ವ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಣೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾರ್ಗಸೂಚಿಗಳು

ಅನುವಾದ : ಸ್ನೇಹ ಸ್ವಯಂ ಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆ, ಮೈಸೂರು
Website : www.sneha-ngo.org

ಫ್ಲಿಪ್‌ಚಾರ್ಟ್ ಹೆಸರು : **"ಅಂಗನವಾಡಿ ಸುಚಿತ್ವ, ಶೌಚಾಲಯುಗಳ ಮಹತ್ವ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಣೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾರ್ಗಸೂಚಿಗಳು"**

ಅನುವಾದ : **ಸ್ನೇಹ ಸ್ವಯಂ ಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆ, ಮೈಸೂರು**

ಮುಖಪುಟ ವಿನ್ಯಾಸ ಹಾಗೂ ಚಿತ್ರಗಳು : ಹೆಚ್. ಪಿ. ಅನಿಲ್‌ಕುಮಾರ್ (ಪಾಂಡವಪುರ),
ಎನ್. ಅನಿಲ್‌ಕುಮಾರ್ (ಚಾಮರಾಜನಗರ)

ಸಹಕಾರ : **ಯುೂನಿಸೆಫ್**

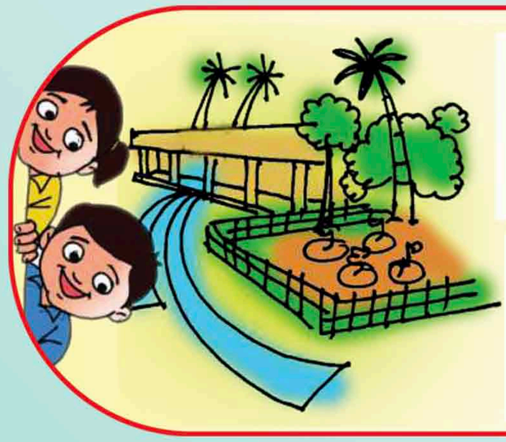

ಸ್ವಚ್ಛ ಅಂಗನವಾಡಿಗಳು

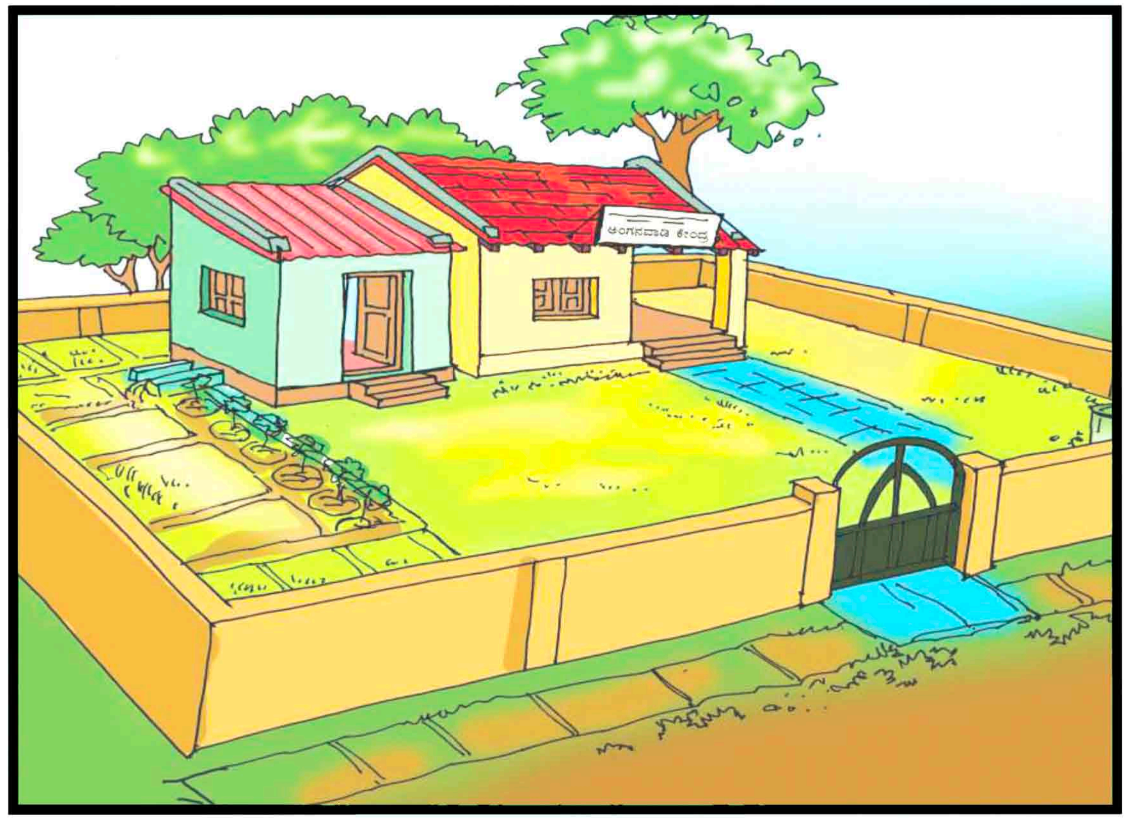

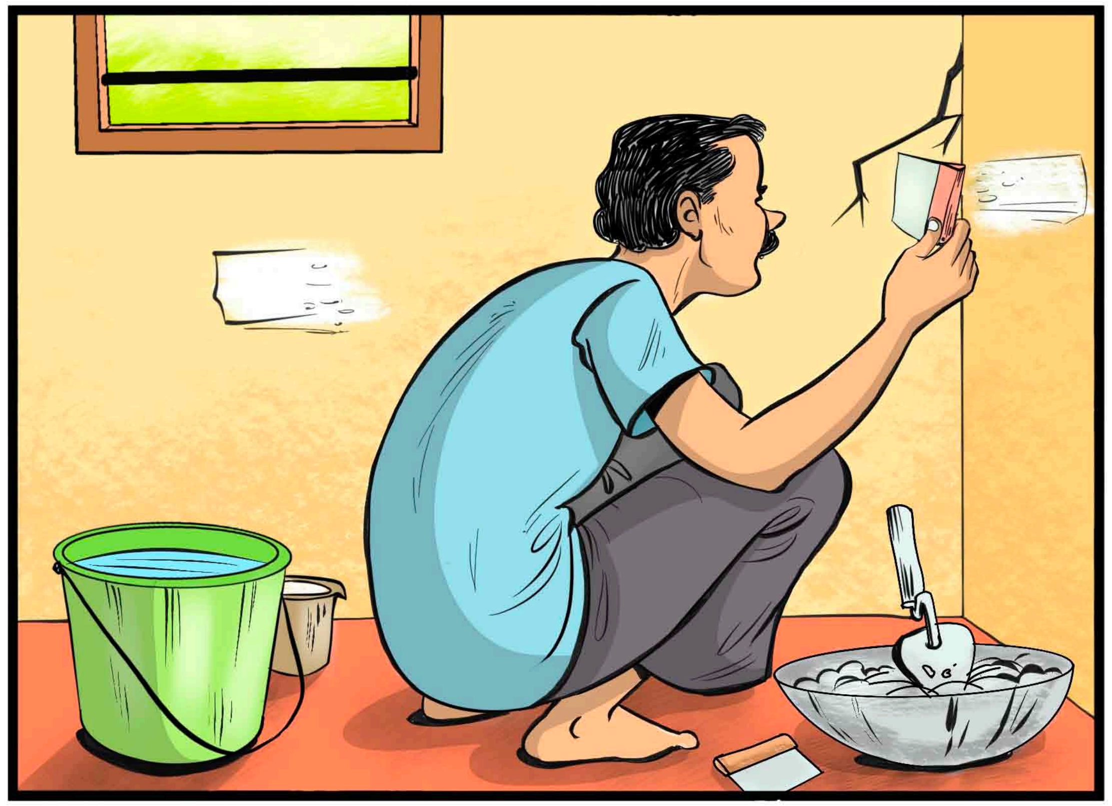

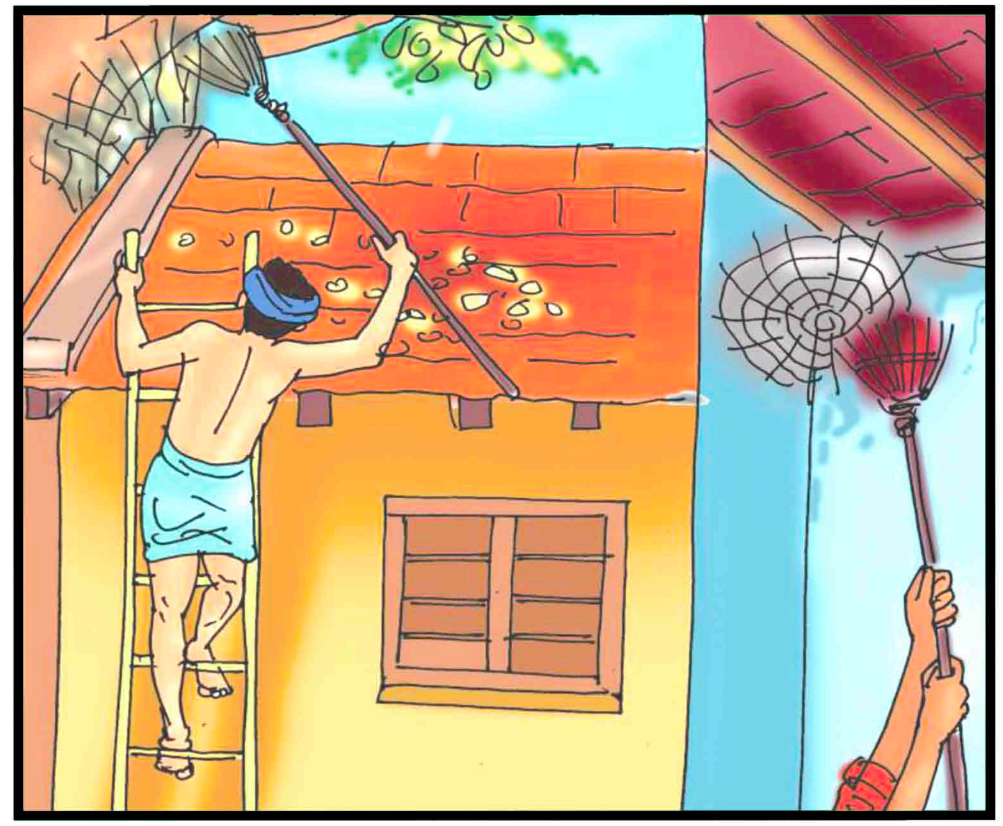

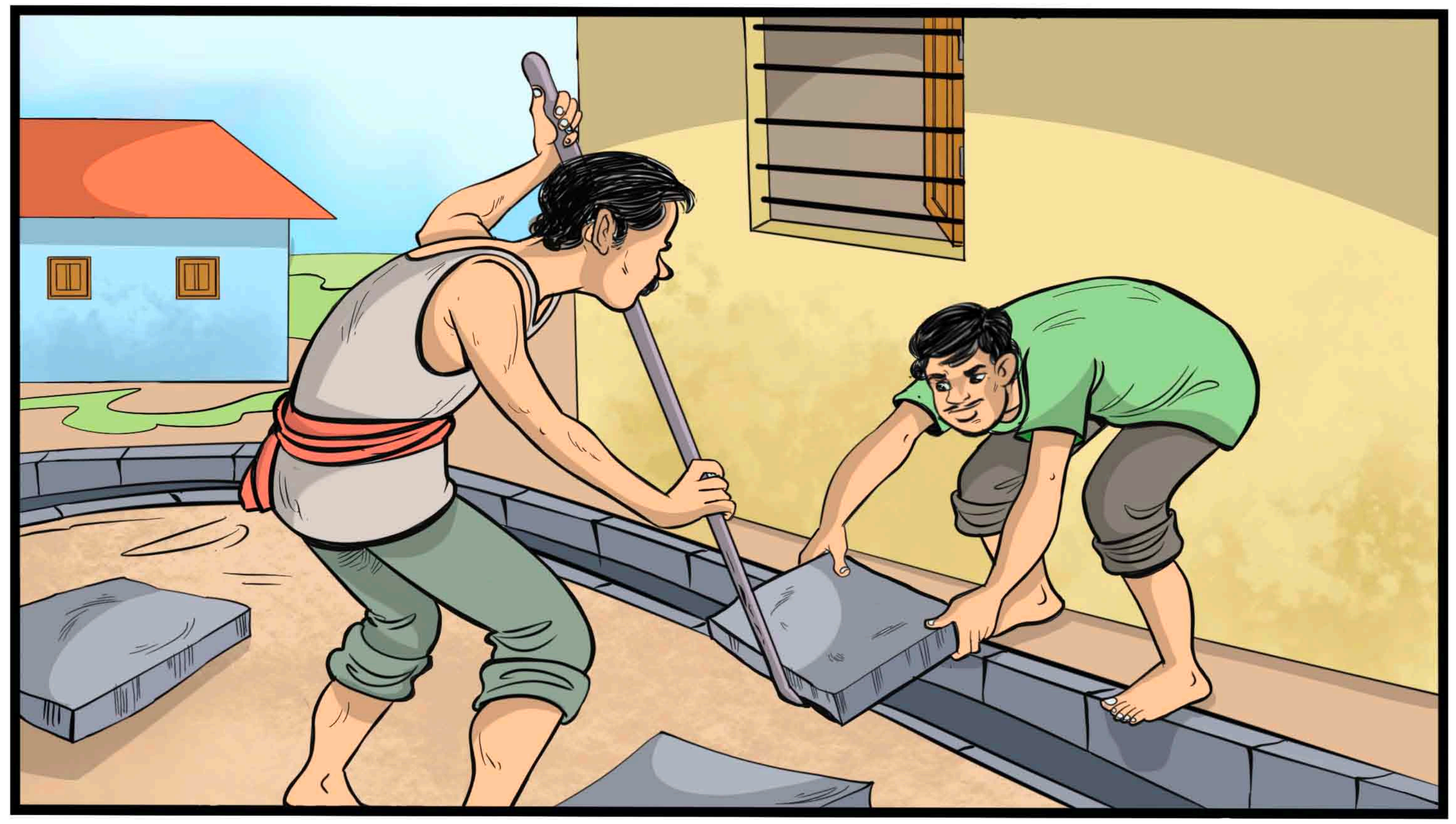

- ಅಂಗನವಾಡಿ ಕೇಂದ್ರವು ಸಾಕಷ್ಟು ಗಾಳಿ ಮತ್ತು ಬೆಳಕಿನಿಂದ ಕೂಡಿರಬೇಕು.
- ಬಿರುಕು, ಒರಟುಮೇಲ್ಮೈ, ತೆರೆದ ಸಂದು ಮೂಲೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿದ್ದರೆ ಕೂಡಲೇ ದುರಸ್ತಿ ಮಾಡಬೇಕು ಹಾಗೂ ನಿಯಮಿತವಾಗಿ ಸ್ವಚ್ಛ ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು.
- ಛಾವಣಿ, ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಜೇಡರಬಲೆಯನ್ನು ಆಗಾಗ ತೆಗೆದು ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸಬೇಕು.
- ನೆಲವನ್ನು ಚಾಪೆ, ಮ್ಯಾಟ್ ಮತ್ತು ಜಮಖಾನೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸಬೇಕು.
- ಕೀಟಗಳು ಸೇರಿಕೊಂಡು ತೊಂದರೆ ಉಂಟು ಮಾಡುವಂತಹ ತೂತು / ಬಿರುಕು ಮತ್ತು ಚರಂಡಿಗಳನ್ನು ಕೂಡಲೇ ಮುಚ್ಚಿಸಬೇಕು.

ಸ್ವಚ್ಛ ಆವರಣ

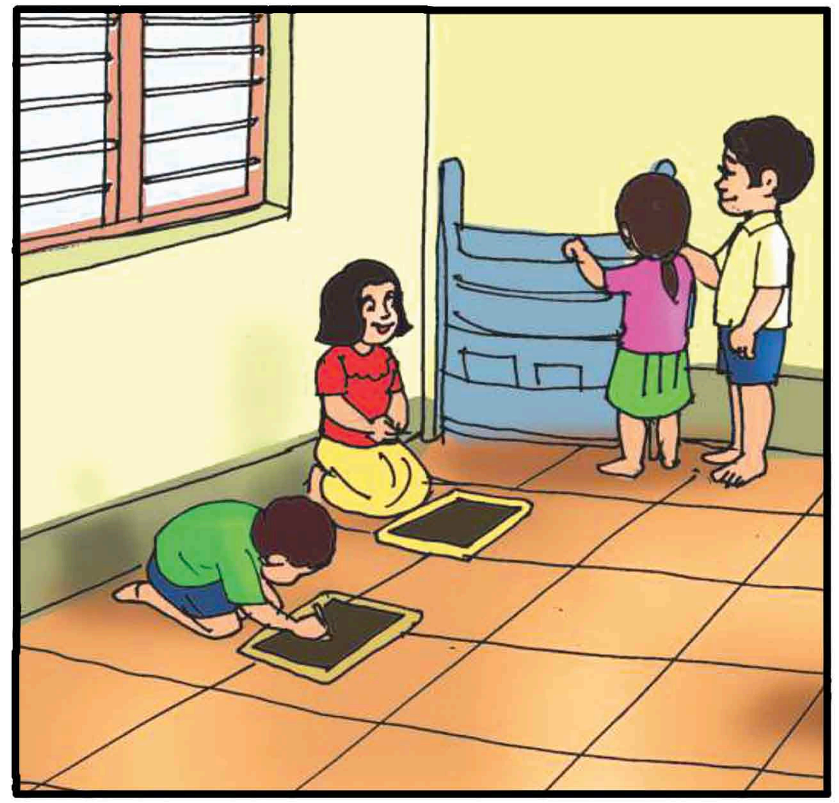

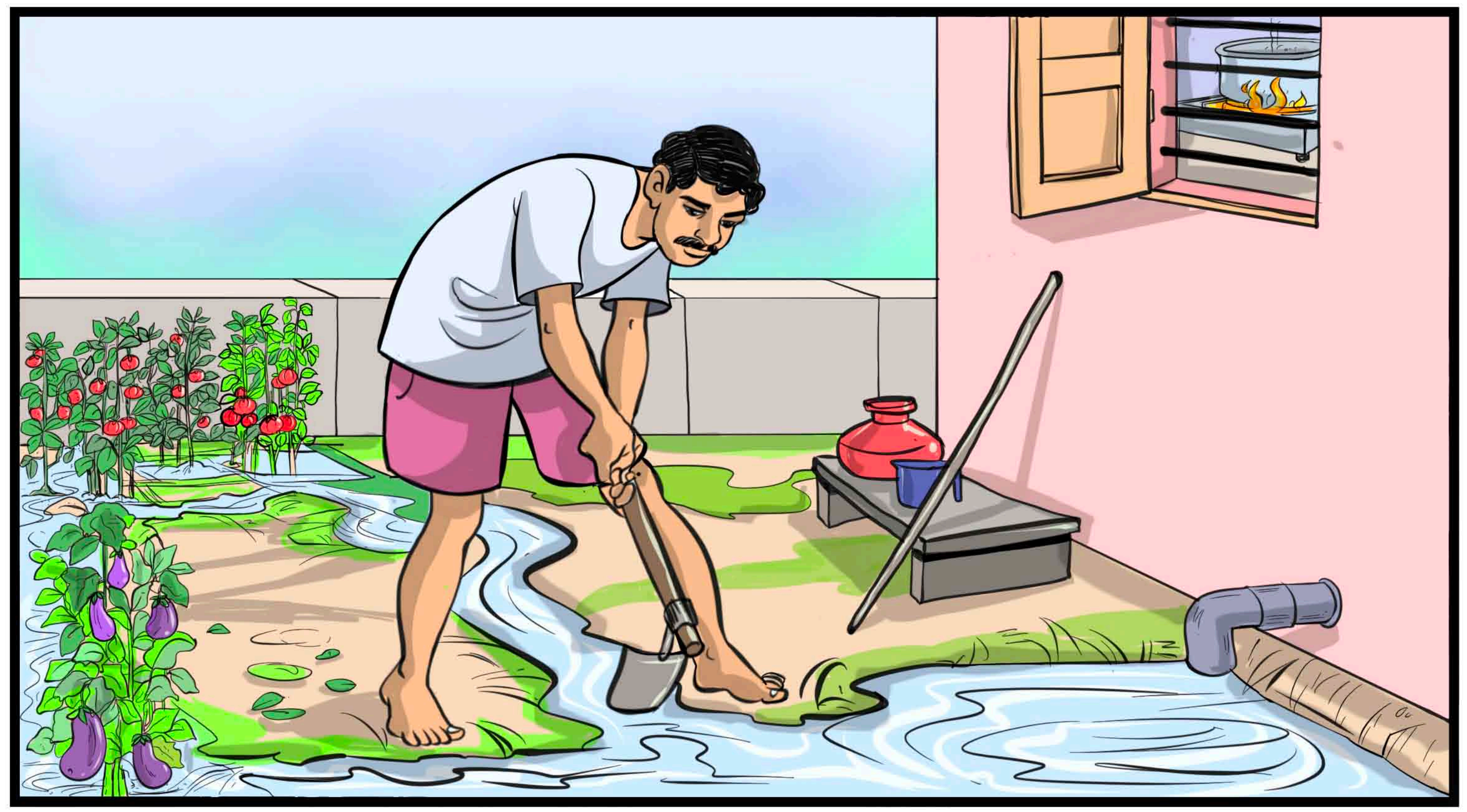

- ಅಂಗನವಾಡಿ ಕಸ, ಕೊಳೆಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿದ ಕಸದ ಡಬ್ಬಗಳಲ್ಲಿ ಶೇಖರಿಸಬೇಕು ಹಾಗೂ ಗೊಬ್ಬರದ ಗುಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಬೇಕು.
- ಬೇಡದ ವಸ್ತು/ತ್ಯಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ವಿಲೇವಾರಿ ಕಡ್ಡಾಯ ಗೊಳಿಸಬೇಕು ಹಾಗೂ ತ್ಯಾಜ್ಯ ಡಬ್ಬಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿ ದಿನವೂ ಖಾಲಿಮಾಡಿ ಸೋಂಕುನಿವಾರಕಗಳಿಂದ ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸಿ ಪುನಃ ಬಳಕೆ ಮಾಡುವ ಮೊದಲು ಒಣಗಿರಬೇಕು.
- ಸೊಳ್ಳೆ ಹೆಚ್ಚುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ಅಂಗನವಾಡಿ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಆವರಣ, ಶೌಚಾಲಯ ಮತ್ತು ಕೈಪಂಪಿನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ನೀರು ನಿಲ್ಲುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಬೇಕು.
- ಅಡುಗೆ ಮನೆ ತ್ಯಾಜ್ಯ ನೀರನ್ನು ನೆನೆ ಹೊಂಡ ಅಥವಾ ಕೈತೋಟಕ್ಕೆ ಹರಿಯುವಂತೆ ಸೂಕ್ತ ನೀರು ಕಾಲುವೆ ರೂಪಿಸುವ ಮೂಲಕ ಅಂಗನವಾಡಿ ಅಡುಗೆ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಬರುವ ತ್ಯಾಜ್ಯ ನೀರನ್ನು ಸುರಕ್ಷಿತ ಮತ್ತು ಸೂಕ್ತವಾಗಿ ವಿಲೇವಾರಿ ಮಾಡಬೇಕು.

ಸ್ವಯಂ ಶುದ್ಧತೆ

- ನಿಯಮಿತವಾಗಿ ಕೂದಲನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಕೂದಲನ್ನು ಪ್ರತಿ ದಿನವೂ ಬಾಚುತ್ತಿರಬೇಕು ಹಾಗೂ ಕೂದಲಲ್ಲಿ ಕೀಟಾಣುಗಳಿವೆಯೇ (ಹೇನು) ಎಂದು ಪರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು.
- ಪ್ರತಿದಿನ ಮುಂಜಾನೆ ಮತ್ತು ರಾತ್ರಿ ಮಲಗುವ ಮುನ್ನ ಹಲ್ಲನ್ನು ಉಜ್ಜಬೇಕು.
- ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು ಮತ್ತು ಶುದ್ಧ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕು.
- ಕೈ ನ ಎಲ್ಲ ಭಾಗಗಳು ಮತ್ತು ಮೊಣಕೈ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಉಜ್ಜಿ ತೊಳೆಯಬೇಕು.
- ಪಾದಗಳಿಗೆ ಮಣ್ಣಿನ ಸೋಂಕಾಗುವುನ್ನು ತಡೆಯಲು ಚಪ್ಪಲಿ/ಶೂ ಧರಿಸಬೇಕು.
- ಶೌಚಾಲಯ ಬಳಕೆ ಬಳಿಕ ಮತ್ತು ಊಟ-ತಿಂಡಿಗೆ ಮುನ್ನ, ಶಿಶು ಮಲಮೂತ್ರ ಶುದ್ಧಗೊಳಿಸಿದ ನಂತರ, ಗಾಯಗಳಿಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡುವ ಮೊದಲು, ತ್ಯಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಕಸಕಡ್ಡಿ ನಿರ್ವಹಣೆ ಬಳಿಕ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸೋಪಿನಿಂದ ತಪ್ಪದೇ ಕೈತೊಳೆಯಬೇಕು. ಕೈಉಗುರುಗಳನ್ನು ಆಗಾಗ ಕತ್ತರಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು.
- ಅಂಗನವಾಡಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸಿಂಕ್‌ಗಳು ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳ ಕೈಗೆ ಎಟುಕುವಂತಿರಬೇಕು ಮತ್ತು ನಿಯಮಿತವಾಗಿ ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸಬೇಕು.

ಸ್ವಚ್ಛ ಆಹಾರ

- ಅಡುಗೆ ಮಾಡುವ ಪಾತ್ರೆಗಳು ಮತ್ತು ಆಹಾರ ಬಡಿಸುವ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ತವಾದ ಸಾಬೂನಿನಿಂದ ಉಜ್ಜಿ ಸ್ವಚ್ಛ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ತೊಳೆದಿರಬೇಕು.
- ಬೇಳೆಕಾಳುಗಳು ಮತ್ತು ಅಕ್ಕಿಗಳನ್ನು ಗಾಳಿಯಾಡದ ಬಿಗಿಯಾದ ಗೋಣಿಚೀಲದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಡಬ್ಬದಲ್ಲಿ ಶೇಖರಿಸಿಡಬೇಕು.
- ಟಿಎಚ್ಆರ್ ಅನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಶೇಖರಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್‌ಶೀಟಿನಿಂದ ಮುಚ್ಚಿ ತೇವದಿಂದ ದೂರವಿಡಬೇಕು.
- ಗೋಡೆಯಿಂದ ದೂರಕ್ಕೆ ಆಹಾರ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಹಲಗೆಯ ಪೇರಿಸಿಡ ಮೇಲೆಬೇಕು.
- ತಾಜಾ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಬಳಸುವ ಮೊದಲು ಹಳೆ ದಾಸ್ತಾನು ಮತ್ತು ವಸ್ತು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.
- ಆಹಾರ ವಸ್ತುಗಳು, ಎಣ್ಣೆ ಮತ್ತು ನೀರನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ರಾಸಾಯನಿಕ ಔಷಧಿ ಡಬ್ಬಗಳನ್ನು ಬಳಸಕೂಡದು.
- ಅಡುಗೆ ಬಡಿಸಲು ಉದ್ದವಾದ ಸೌಟು ಅಥವಾ ಚಮಚಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು.
- ಅಡುಗೆಗೆ ಬಳಸುತ್ತಿರುವ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಕಲಬೆರಕೆ ಮತ್ತು ಕೀಟಗಳ ಸೋಂಕಿನಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗಿದೆಯೇ ಎಂದು ಖಾತ್ರಿ ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ.
- ಅಡುಗೆ ಮನೆಯ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಬಗೆಯ ವಿಷಯುಕ್ತ ರಾಸಾಯನಿಕಗಳು, ವಿಷಪದಾರ್ಥಗಳು / ಸೊಂಕುನಿವಾರಕಗಳನ್ನು ಶೇಖರಿಸಿ ಇಡಬಾರದು.

ಸ್ವಚ್ಛ ಕುಡಿಯುವ ನೀರು

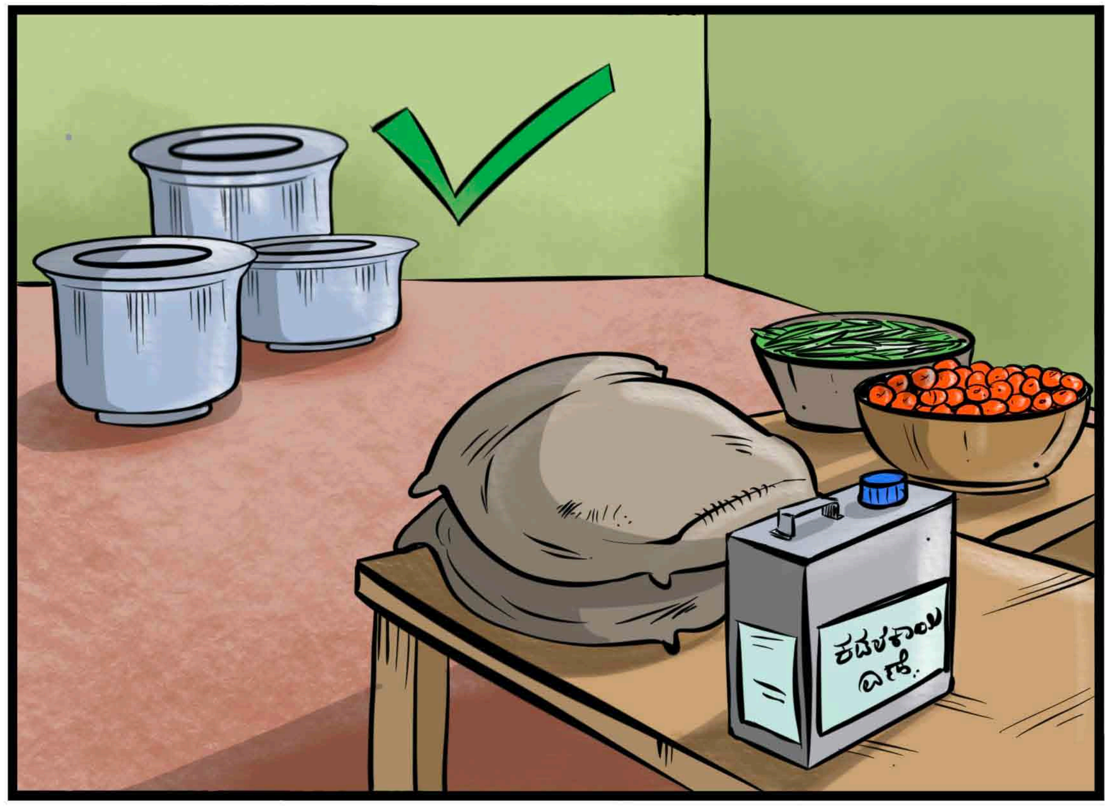

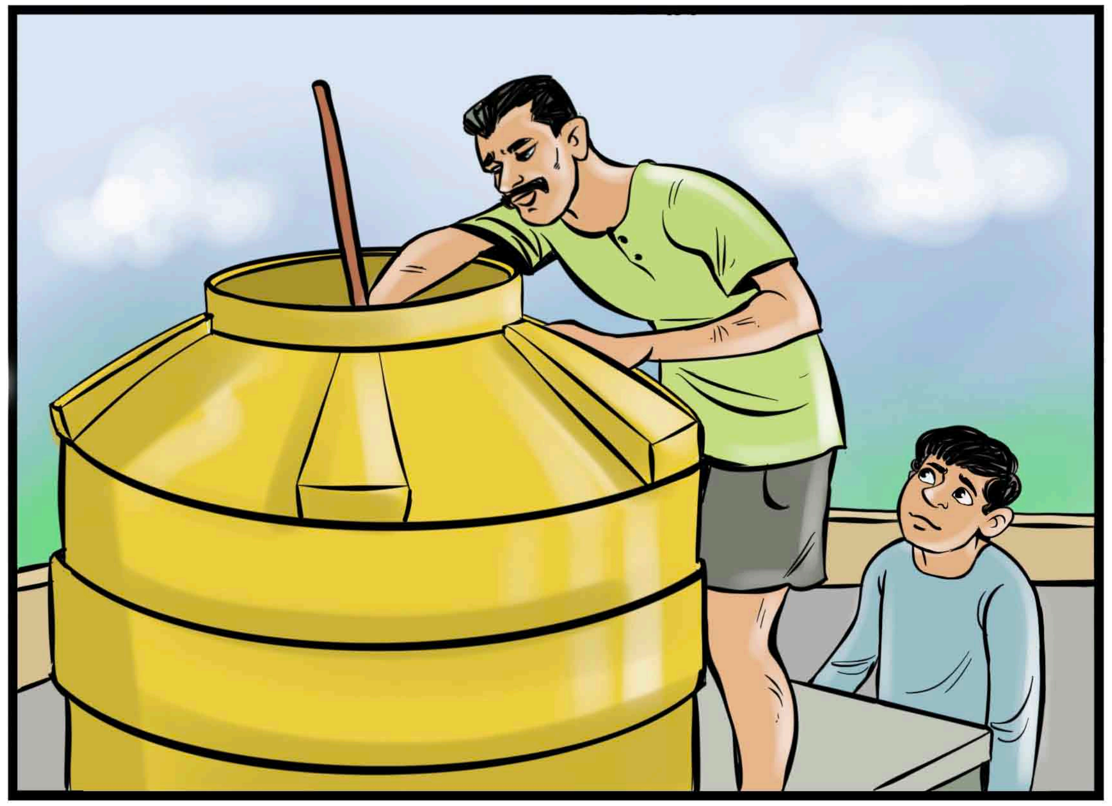

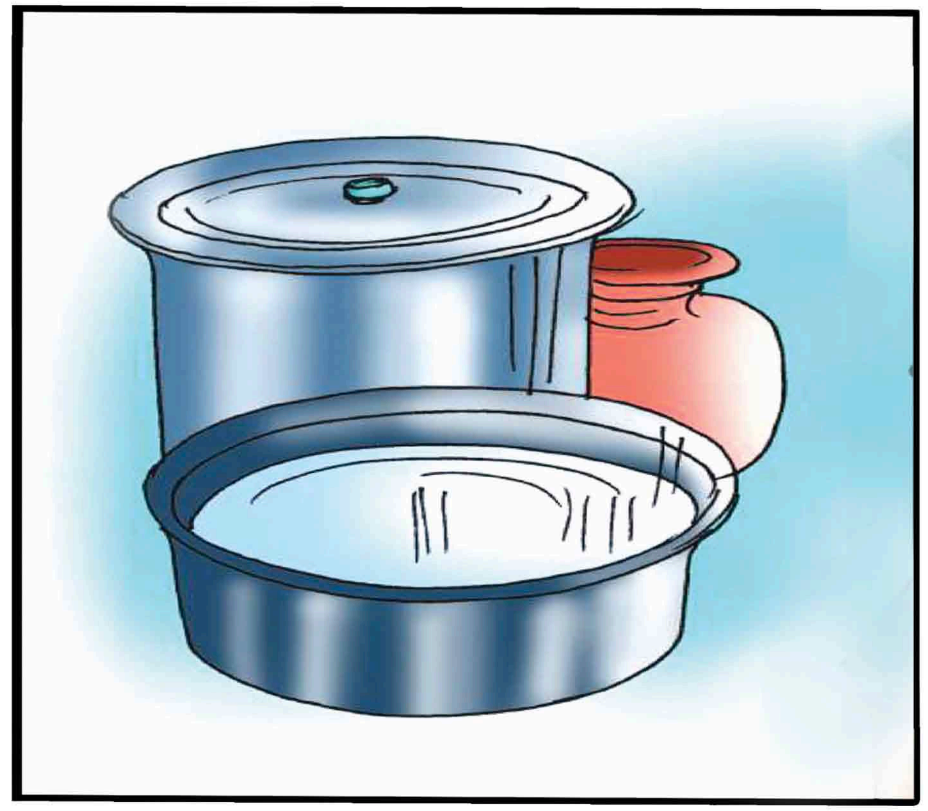

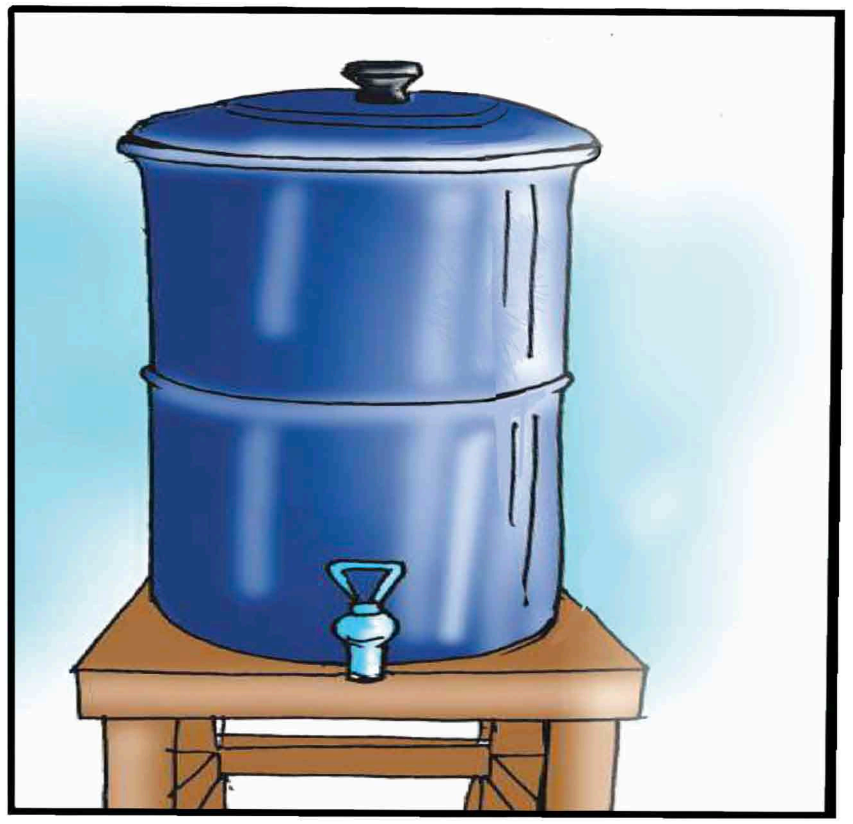

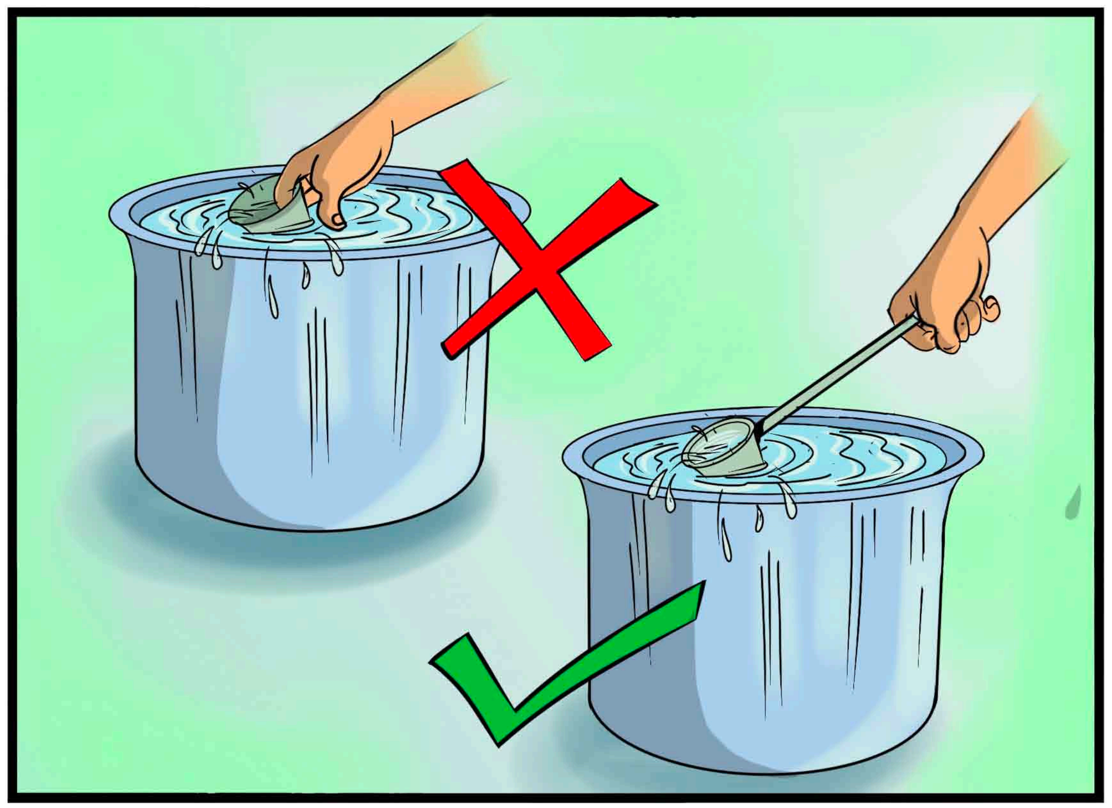

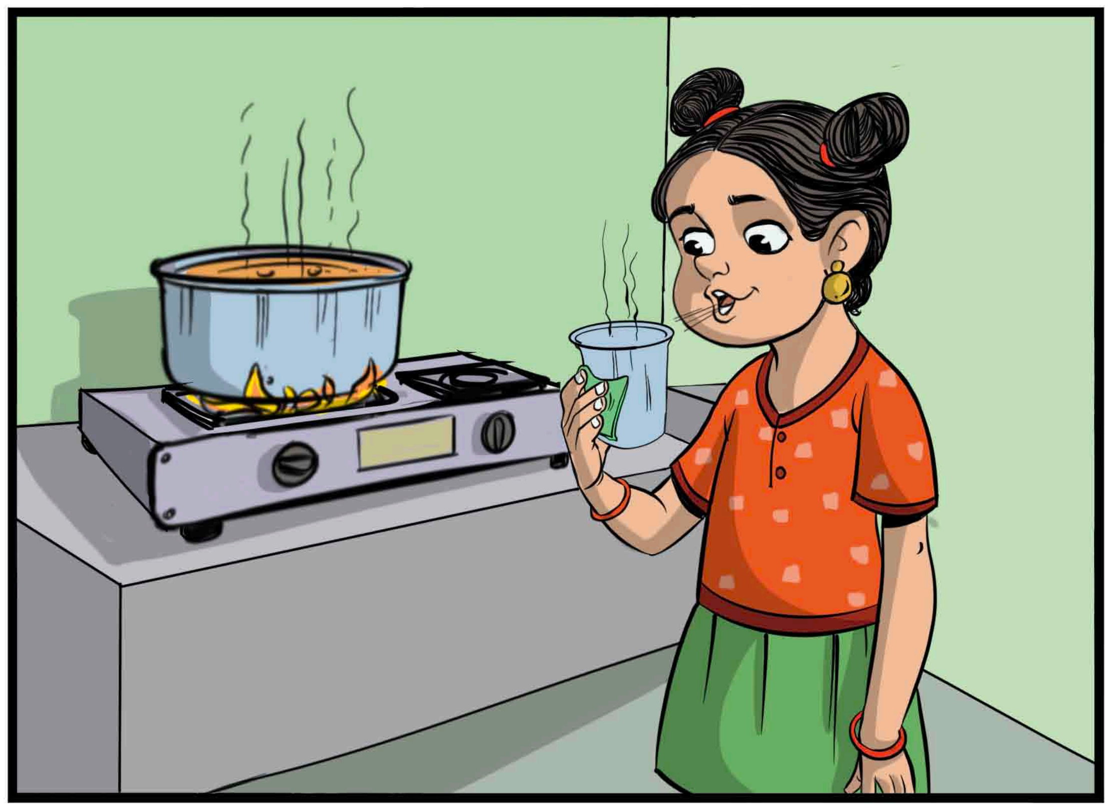

- ಆಹಾರ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತೊಳೆಯಲು ಬಳಸುವ ನೀರು ಆಹಾರ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಹಾಳು ಮಾಡದಂತೆ ಇಟ್ಟಿರಬೇಕು.
- ನೀರನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಟ್ಯಾಂಕ್/ಬಕೆಟ್‌ಗಳನ್ನು ಆಗಾಗ ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು.
- ಕುಡಿಯುವ ನೀರನ್ನು ಶುದ್ಧ ಮತ್ತು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿರುವ ಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಡಬೇಕು.
- ನಲ್ಲಿ ಇರುವಂತಹ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನೇ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು.
- ಪಾತ್ರೆಗಳಿಂದ ನೀರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಅದರಲ್ಲಿ ಕೈ ಮುಳುಗಕೂಡದು. ಒಂದು ವೇಳೆ ನೀರಿನ ಫಿಲ್ಟರ್/ಪ್ಯೂರಿಫೈರ್‌ಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿರುವ ಸ್ವಚ್ಛತಾ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಲೇಬೇಕು.
- ಕುಡಿಯಲು ಹಾಗೂ ಅಡುಗೆಗೆ ಕಾಯಿಸಿದ ನೀರನ್ನು ಬಳಸುವುದು ಮತ್ತು ನೀರಿನ ಶುದ್ಧೀಕರಣ ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಕರಣದ ಸೂಕ್ತ ಕ್ರಮವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಸ್ವಚ್ಛ ಶೌಚಾಲಯ

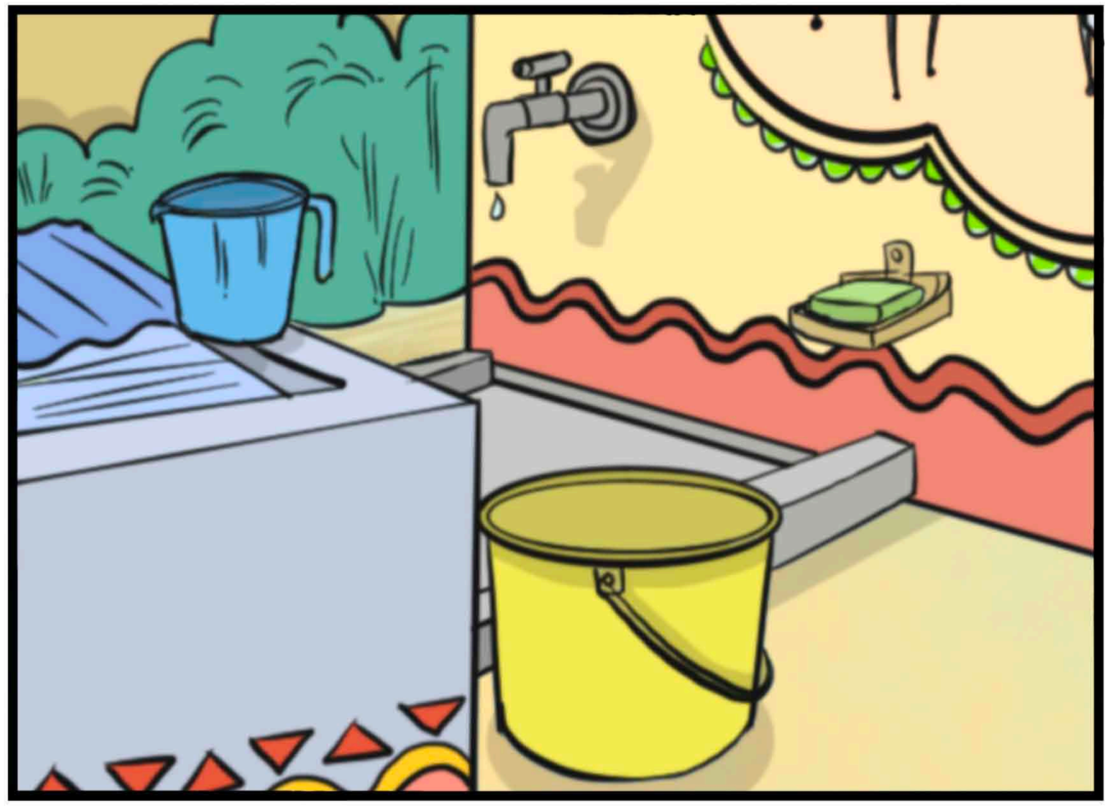

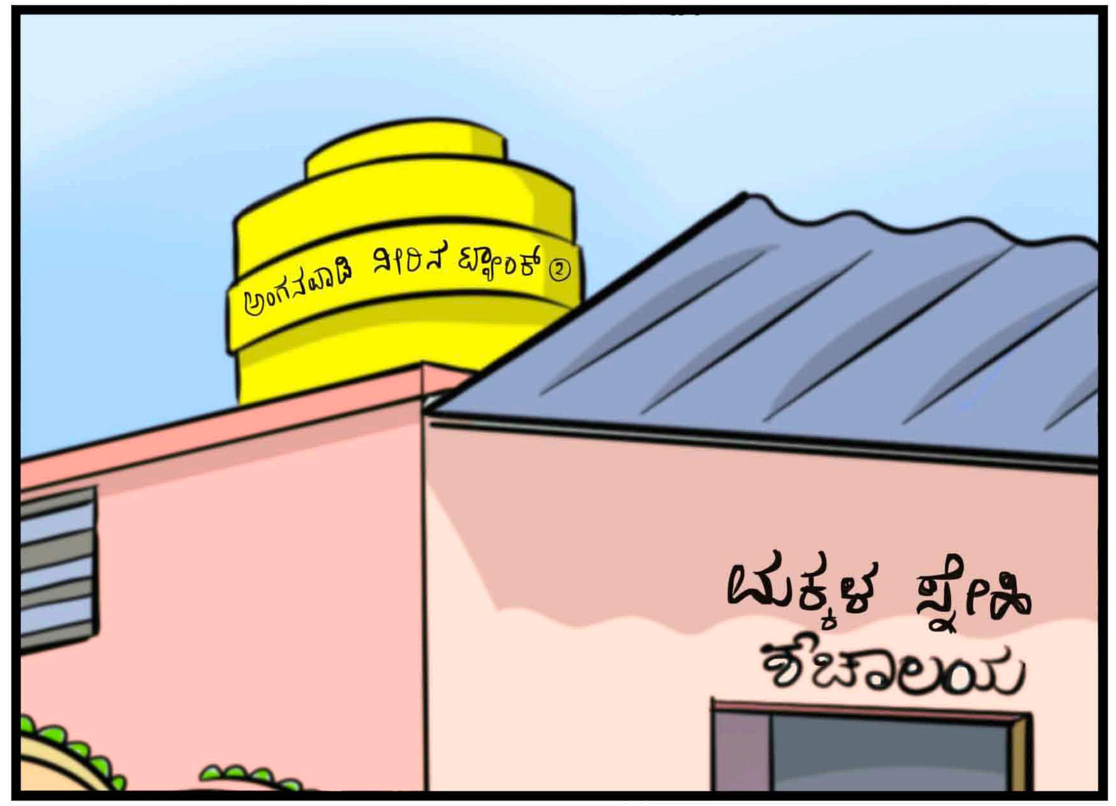

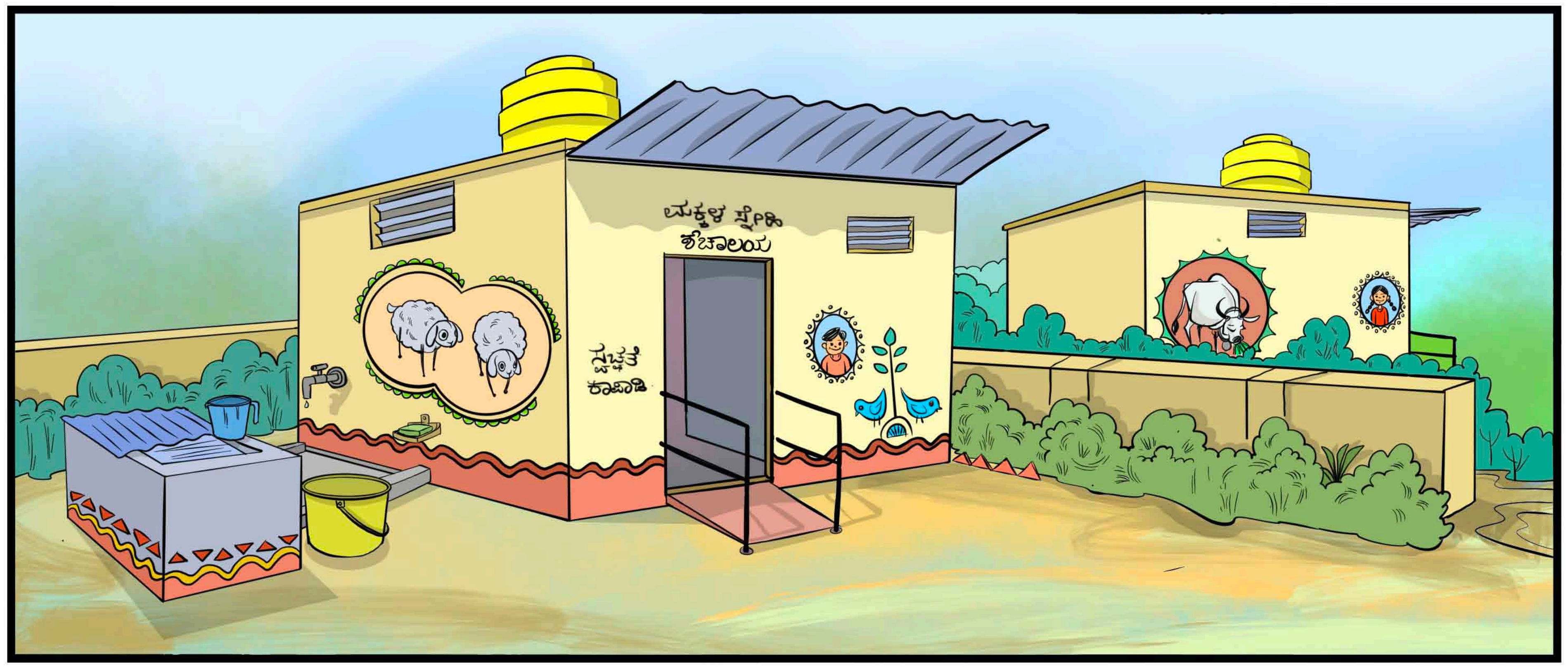

- ಶೌಚಾಲಯಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿದಿನ ಮುಂಜಾನೆ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳು ಮನೆಗೆ ತೆರಳಿದ ಬಳಿಕ ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೂ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿರಬೇಕು.
- ಶೌಚಾಲಯದ ಸಮೀಪ ಸೂಕ್ತಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸೋಪು ಮತ್ತು ನೀರನ್ನು ಇಟ್ಟಿರಬೇಕು.
- ಶೌಚಾಲಯಕ್ಕೆ ನಿಯಮಿತವಾಗಿ ನೀರಿನ ಪೂರೈಕೆ ಇರಬೇಕು.
- ಮಕ್ಕಳ ಸ್ನೇಹಿ ಶೌಚಾಲಯವಿರುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಸೂಕ್ತ.
- ಮಕ್ಕಳ ಸ್ನೇಹಿ ಶೌಚಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ಅಗತ್ಯಗಳು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿವೆ:

1. ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಶೌಚಾಲಯವಿರಬೇಕು.
2. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಖಾಸಗಿತನ ಕಾಪಾಡುವಂತಿರಬೇಕು.
3. ಗೋಡೆಗಳು ಸಾಕು ಪ್ರಾಣಿಗಳು, ಕಂಡು ಪ್ರಾಣಿ ಹೀಗೆ ಆಕರ್ಷಕ ಚಿತ್ರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರಬೇಕು.
4. ಶೌಚಾಲಯದ ಒಳಗಡೆ ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸುವ ಹಾಗೂ ತೊಳೆಯುವ ಸಾಧನಗಳಿರಬೇಕು.

ಶುದ್ಧ ನೀರಿನ ಸಂಗ್ರಹ

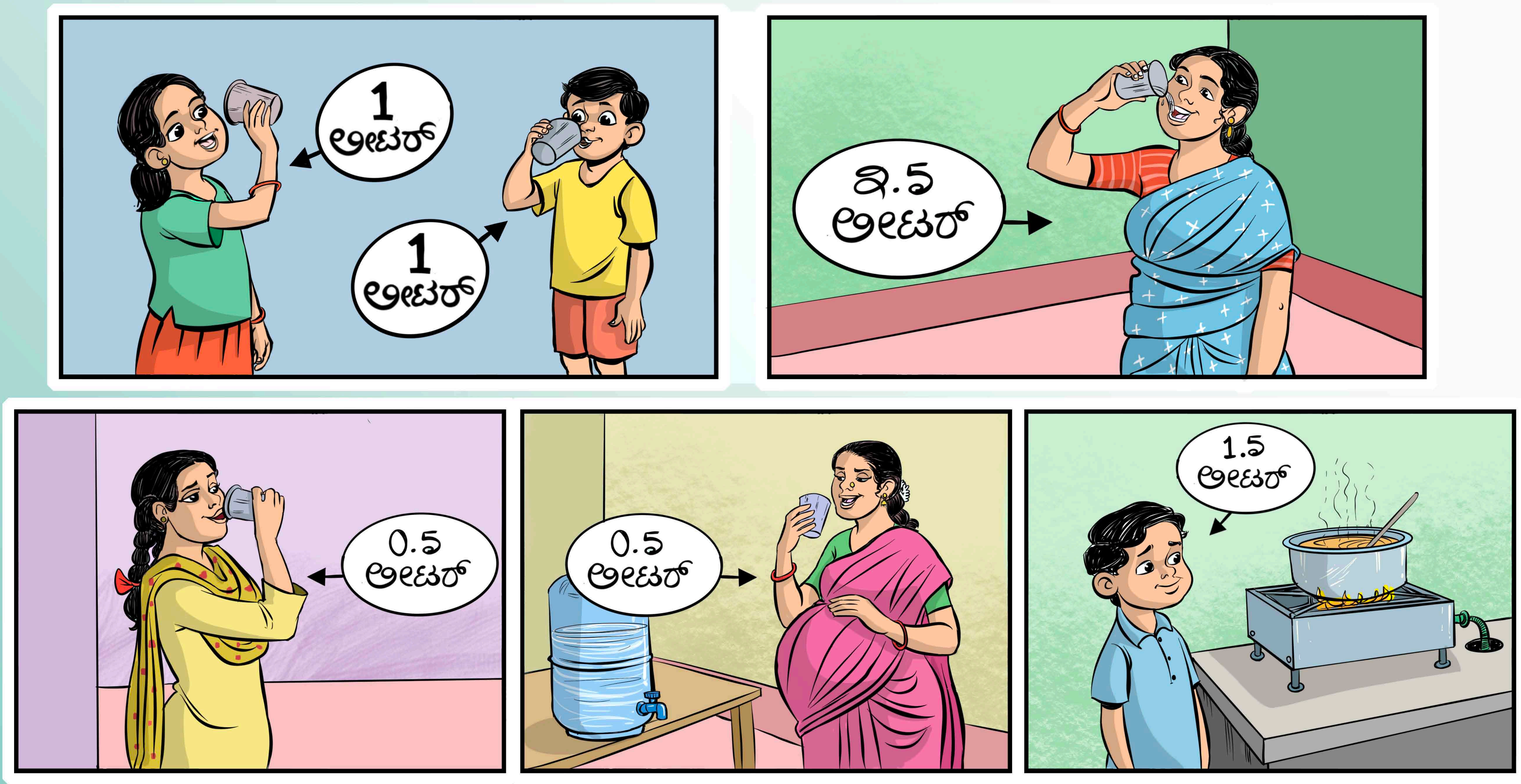

ನಿಯಮಾನುಸಾರ ಅಂಗನವಾಡಿ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಇರಬೇಕಾದ ಶುದ್ಧ ನೀರಿನ ಸಂಗ್ರಹ

ಕ್ರ.ಸಂ	ಫಲಾನುಭವಿ ಅನುಸಾರ ಅಂಗನವಾಡಿ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗುವ ನೀರಿನ ವಿವರ	ಒಂದು ದಿನಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ಕುಡಿಯುವ ನೀರು	ಒಂದು ದಿನಕ್ಕೆ ಅಡುಗೆ ಮಾಡಲು ಬೇಕಾಗುವ ಕುಡಿಯುವ ನೀರು	ಕನಿಷ್ಠ ಸಂಗ್ರಹಿಸ ಬಹುದಾದ ಶುದ್ದ ಕುಡಿಯುವ ನೀರು ಪ್ರಮಾಣ
1	3 ರಿಂದ 5 ವರ್ಷದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ	ಕುಡಿಯಲು 1 ಮಗುವಿಗೆ 1 ಲೀ. ನೀರಿನಂತೆ 20 ಮಕ್ಕಳಿಗೆ 20 ಲೀ. ನೀರು ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ	ಅಡುಗೆ ಮಾಡಲು 1 ಮಗುವಿದೆ 1.5 ಲೀ ನೀರಿನಂತೆ 20 ಮಕ್ಕಳಿಗೆ 30 ಲೀ ನೀರು ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ	40 ಲೀಟರ್
2	ಅಂಗನವಾಡಿ ಕಾರ್ಯಕರ್ತೆ ಮತ್ತು ಸಹಾಯಕಿಗೆ	ಒಬ್ಬರಿಗೆ 2.5 ಲೀ. ನೀರಿನಂತೆ ಇಬ್ಬರಿಗೆ ಒಟ್ಟು 5 ಲೀ. ನೀರು ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ		5 ಲೀಟರ್
3	ಹದಿಹರೆಯ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ	ಒಬ್ಬರಿಗೆ 0.5 ಲೀ. ನೀರಿನಂತೆ 10 ಜನ ಹದಿಹರೆಯ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಒಟ್ಟು 5 ಲೀ. ನೀರು ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ		5 ಲೀಟರ್
4	ಮಹಿಳೆ / ಬಾಣಂತಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗಾಗಿ	ಒಬ್ಬ ಬಾಣಂತಿ ಮಹಿಳೆಗೆ 0.5 ಲೀ. ನೀರಿನಂತೆ 15 ಜನ ಬಾಣಂತಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಒಟ್ಟು 7.5 ಲೀ. ನೀರು ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ		7.5 ಲೀಟರ್
			ಒಟ್ಟು	57.5 ಲೀಟರ್

ಪ್ರತಿ ಅಂಗನವಾಡಿ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಕುಡಿಯಲು, ಅಡುಗೆ ಮಾಡಲು ಶುದ್ಧ ಕುಡಿಯುವ ನೀರನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ನಿಯಮಾನುಸಾರ ಸಂಗ್ರಹಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಅಂಗನವಾಡಿ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕಾದ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ನಲ್ಲಿಗಳು

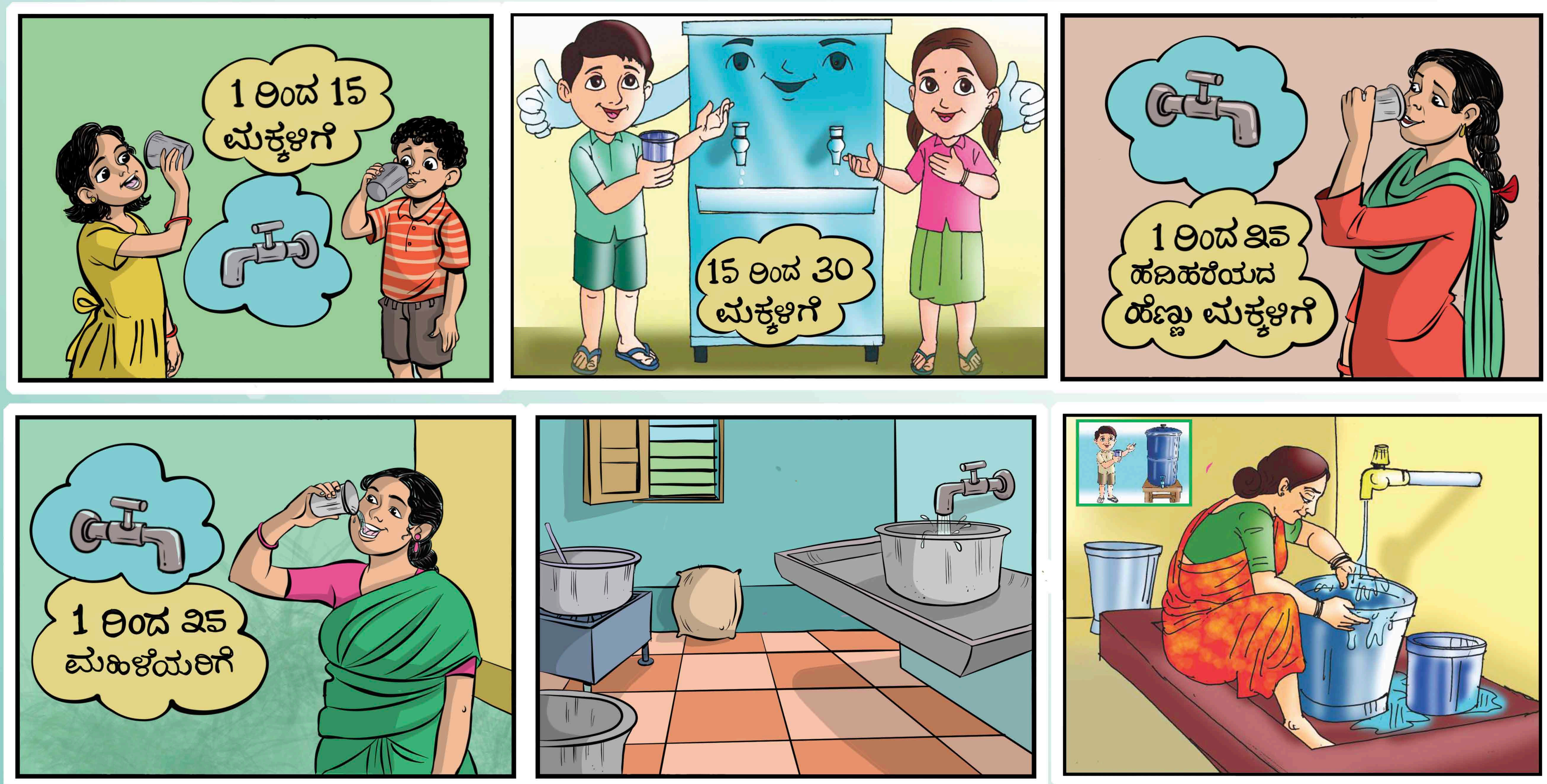

ಅಂಗನವಾಡಿ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಇರಬೇಕಾದ ಶುದ್ಧ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ನಳಗಳು/ನಲ್ಲಿ

ಕ್ರ.ಸಂ	ಫಲಾನುಭವಿ ಅನುಸಾರ ಅಂಗನವಾಡಿ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ನಲ್ಲಿ ಬಳಸುವವರ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ	ಫಲಾನುಭವಿಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಬೇಕಾಗುವ ನಲ್ಲಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ
1	1–15 ಮಕ್ಕಳಿಗೆ	1
2	15–30 ಮಕ್ಕಳಿಗೆ	2
3	1–25 ಹದಿಹರೆಯ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ	1
4	1–25 ಮಹಿಳೆಯರಿಗಾಗಿ	1
5	ಅಡುಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ	1
6	ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ತೊಳೆಯುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ	1

ಅಂಗನವಾಡಿ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ನಲ್ಲಿ, ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಅಡುಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪಾತ್ರೆ ತೊಳೆಯುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಲ್ಲಿಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಅಂಗನವಾಡಿ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕಾದ

ಕೈ ಮತ್ತು ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ತೊಳೆಯಲು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಬೇಕಾದ ನೀರು

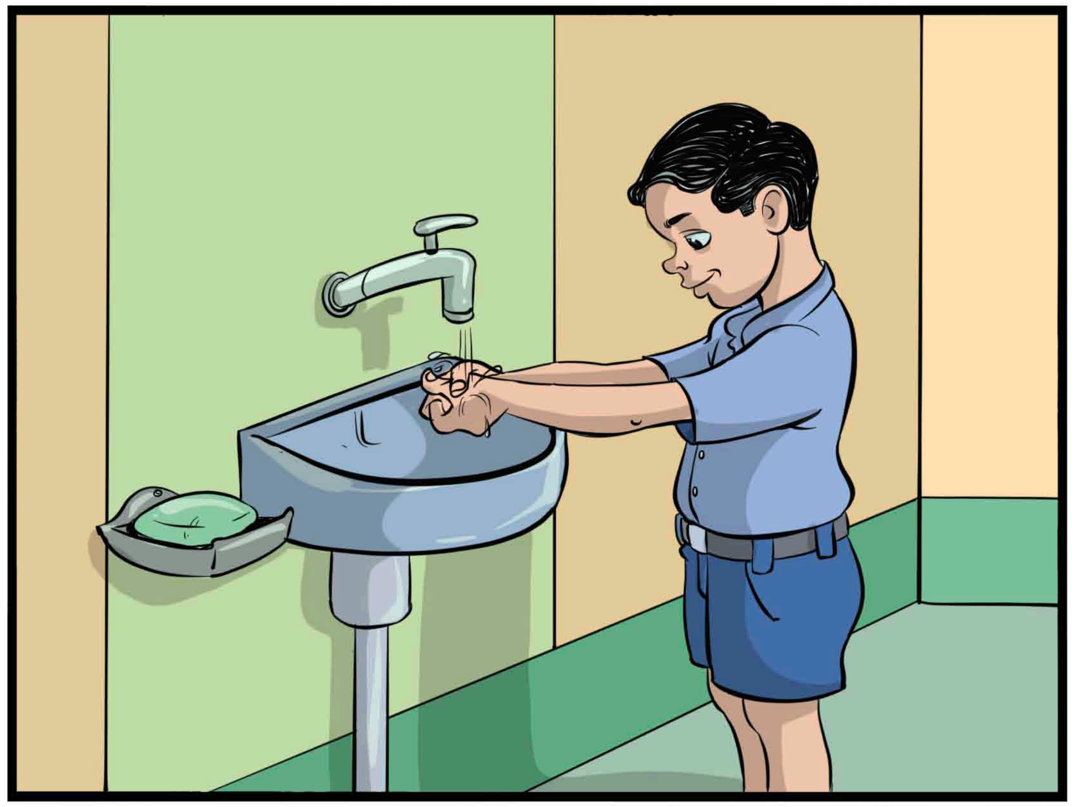

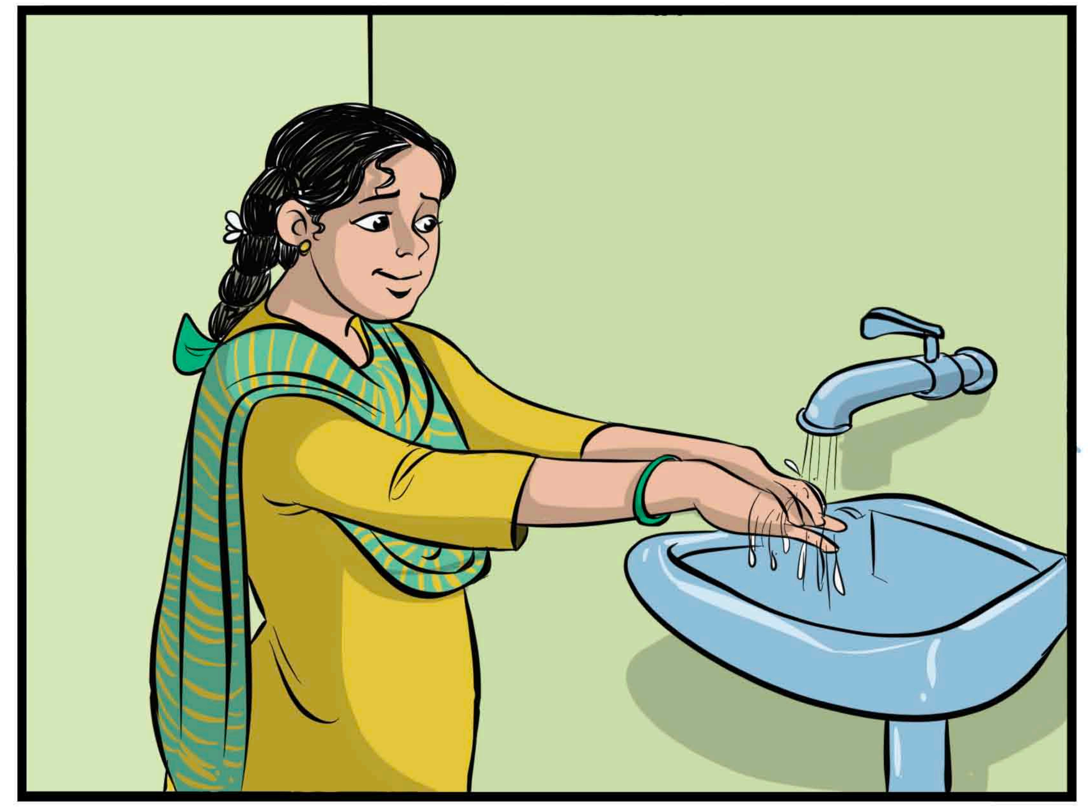

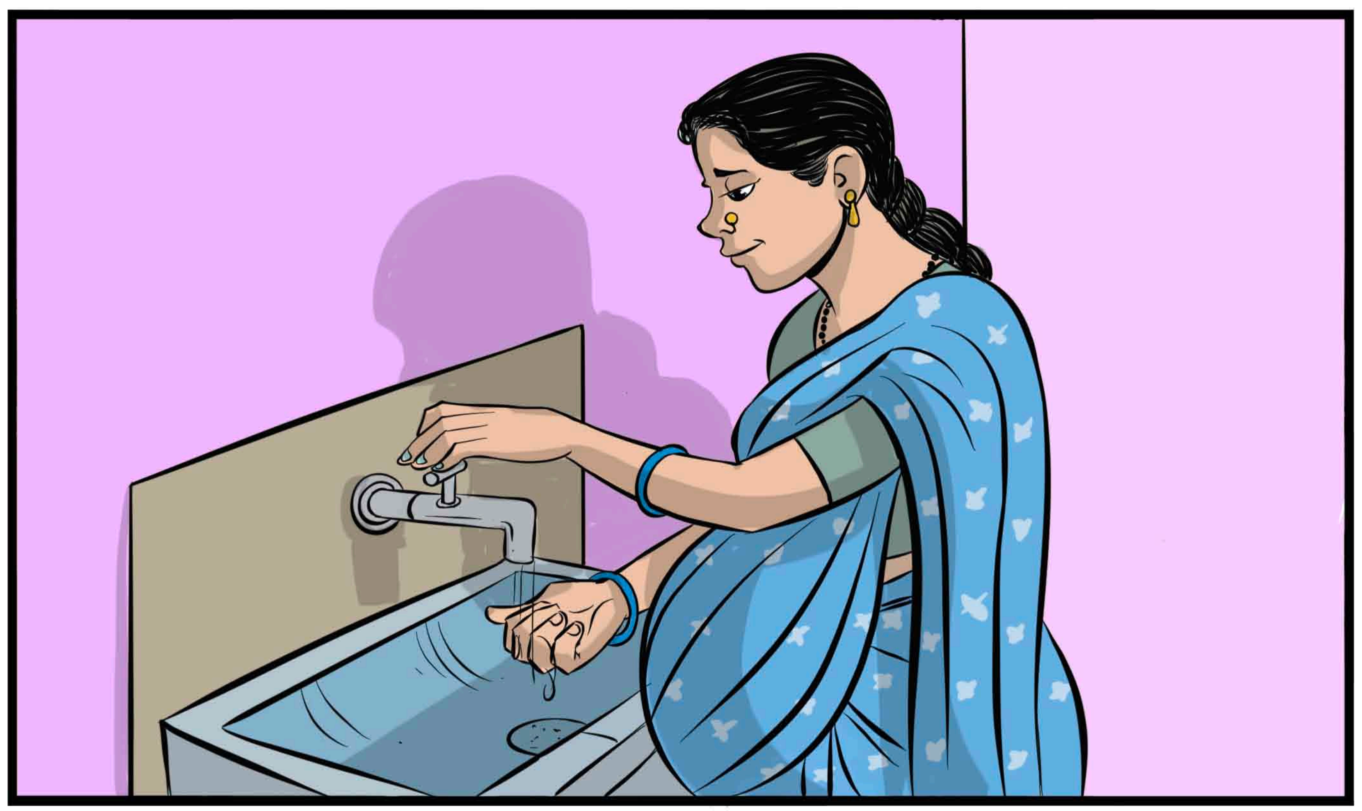

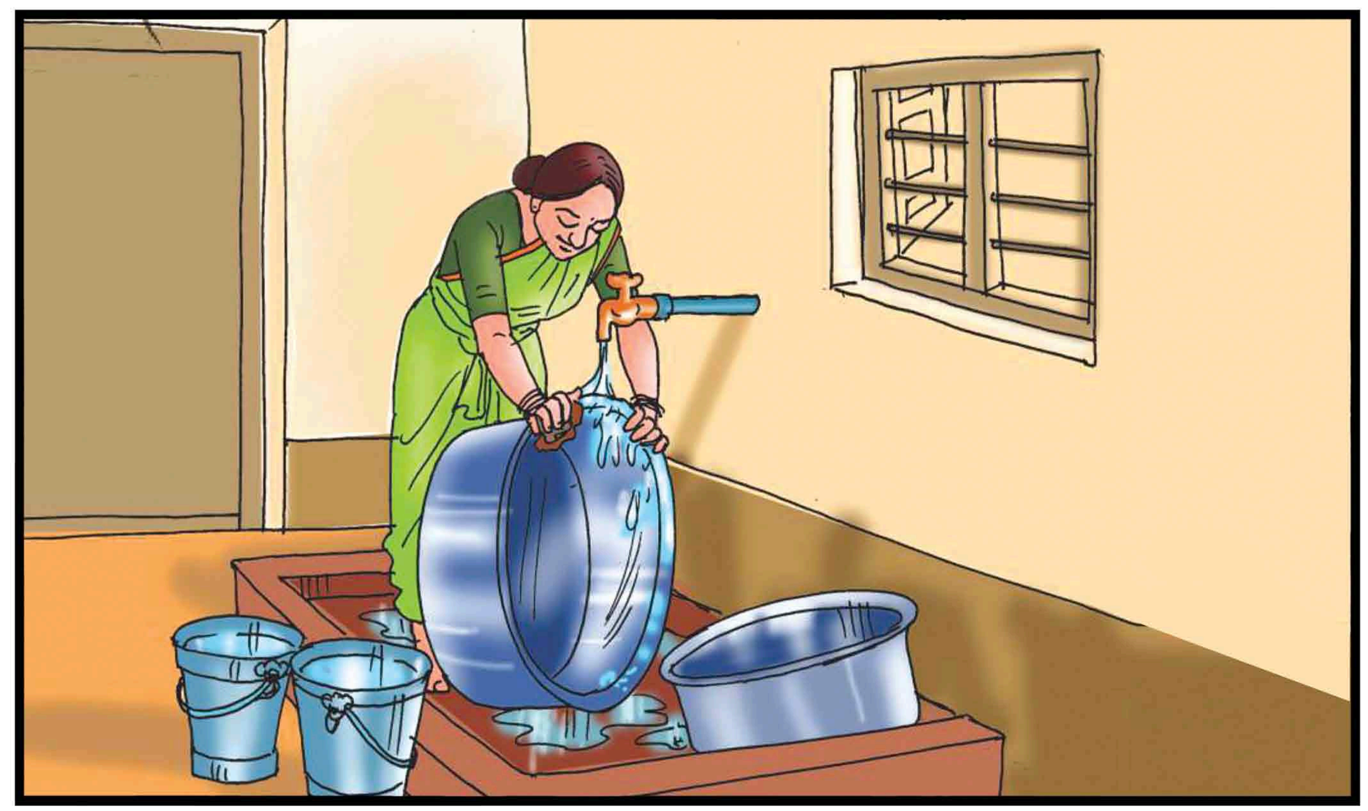

ನಿಯಮಾನುಸಾರ ಅಂಗನವಾಡಿ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಕೈ ಮತ್ತು ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ತೊಳೆಯಲು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಡಬೇಕಾದ ನೀರು

ಕ್ರ.ಸಂ	ಫಲಾನುಭವಿ ಅನುಸಾರ ಅಂಗನವಾಡಿ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗುವ ನೀರಿನ ವಿವರ	ಕೈತೊಳೆಯಲು ಬೇಕಾಗುವ ನೀರಿನ ಪ್ರಮಾಣ	ಅಡುಗೆ ಮಾಡಿದ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ತೊಳೆಯಲು ಬೇಕಾಗುವ ನೀರಿನ ಪ್ರಮಾಣ	ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸಲು ಸಂಗ್ರಹಿಸ ಬಹುದಾದ ಕನಿಷ್ಠ ನೀರು ಪ್ರಮಾಣ
1	3 ರಿಂದ 5 ವರ್ಷದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ	1 ಮಗುವಿಗೆ 35 ಲೀ. ನೀರಿನಂತೆ 20 ಮಕ್ಕಳಿಗೆ 700 ಲೀ. ನೀರು ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ	1 ಮಗುವಿದೆ 5 ಲೀ ನೀರಿನಂತೆ 20 ಮಕ್ಕಳಿಗೆ 100 ಲೀ ನೀರು ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ	600 ಲೀಟರ್
2	ಅಂಗನವಾಡಿ ಕಾರ್ಯಕರ್ತೆ ಮತ್ತು ಸಹಾಯಕಿಗೆ	ಒಬ್ಬರಿಗೆ 30 ಲೀ. ನೀರಿನಂತೆ ಇಬ್ಬರಿಗೆ ಒಟ್ಟು 60 ಲೀ. ನೀರು ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ		60 ಲೀಟರ್
3	ಹದಿಹರೆಯ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ	ಒಬ್ಬರಿಗೆ 10 ಲೀ. ನೀರಿನಂತೆ 10 ಜನ ಹದಿಹರೆಯ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಒಟ್ಟು 100 ಲೀ. ನೀರು ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ		100 ಲೀಟರ್
4	ಮಹಿಳೆ / ಬಾಣಂತಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗಾಗಿ	ಒಬ್ಬ ಬಾಣಂತಿ ಮಹಿಳೆಗೆ 10 ಲೀ. ನೀರಿನಂತೆ 15 ಜನ ಬಾಣಂತಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಒಟ್ಟು 150 ಲೀ. ನೀರು ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ		150 ಲೀಟರ್
			ಒಟ್ಟು	910 ಲೀಟರ್

ಪ್ರತಿ ಅಂಗನವಾಡಿ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಕೈ ತೊಳೆಯಲು ಮತ್ತು ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸಲು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ನಿಯಮಾನುಸಾರ ಸಂಗ್ರಹಿಸಬಹುದಾದ ನೀರು ಪ್ರಮಾಣ

ಮೂತ್ರಾಲಯಗಳು

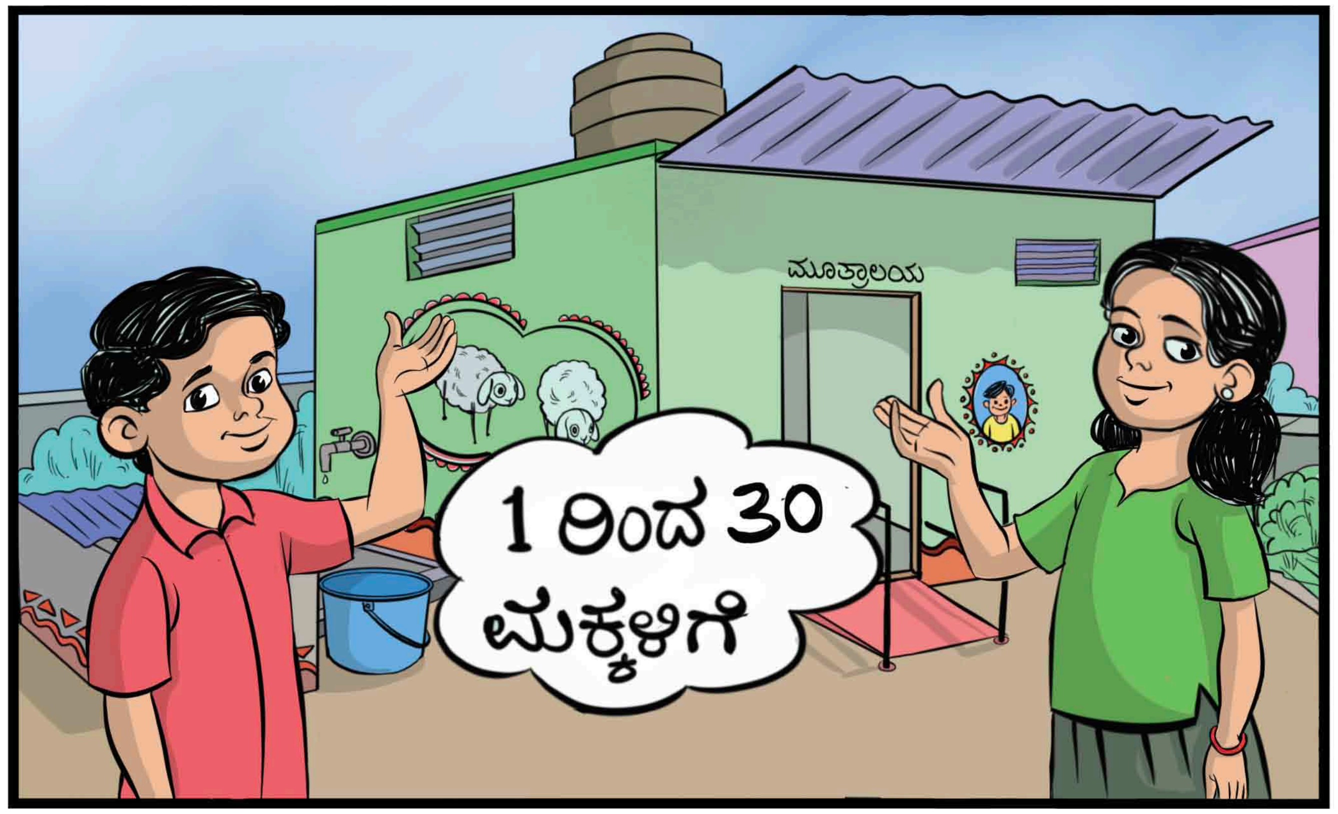
ಮೂತ್ರಾಲಯ
1 ರಿಂದ 30 ಮಕ್ಕಳಿಗೆ

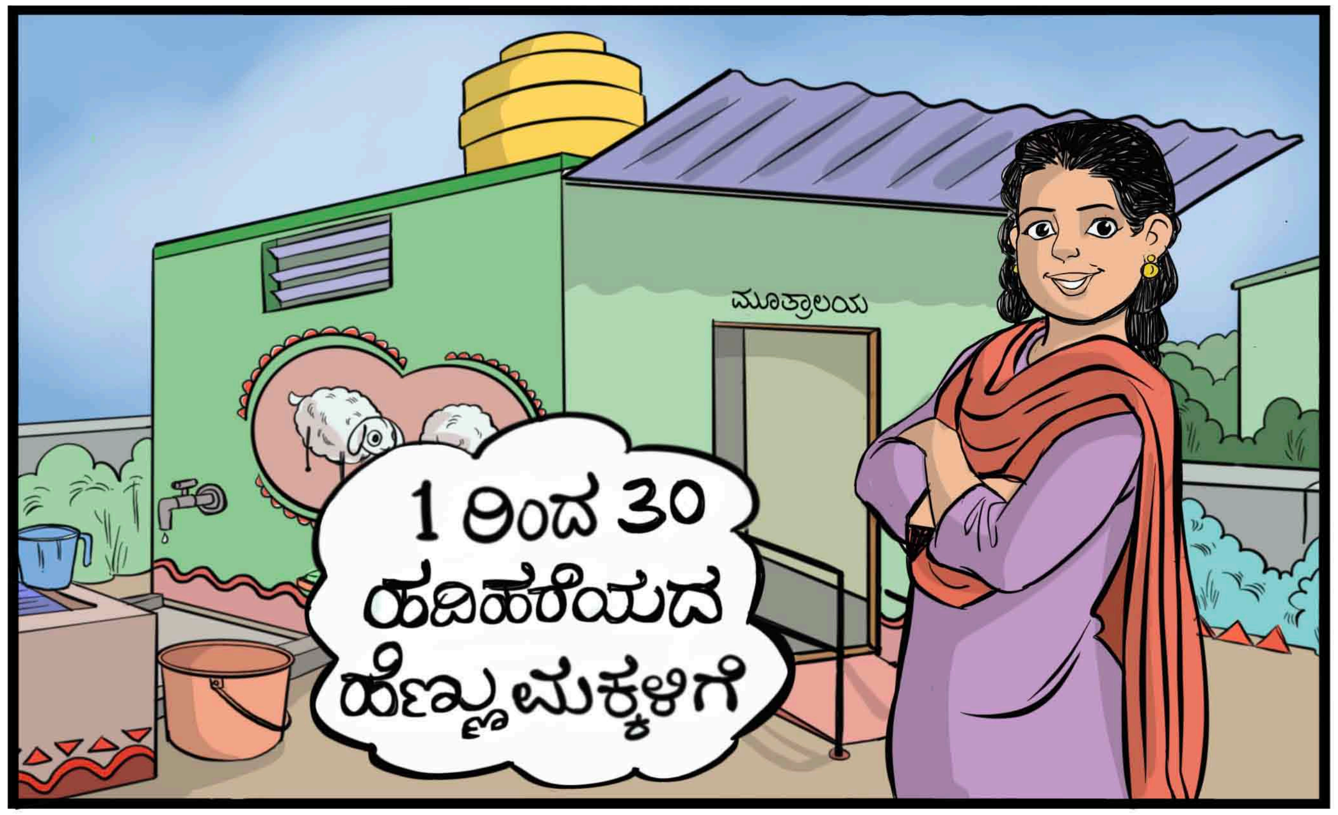
ಮೂತ್ರಾಲಯ
1 ರಿಂದ 30 ಹದಿಹರೆಯದ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೆ

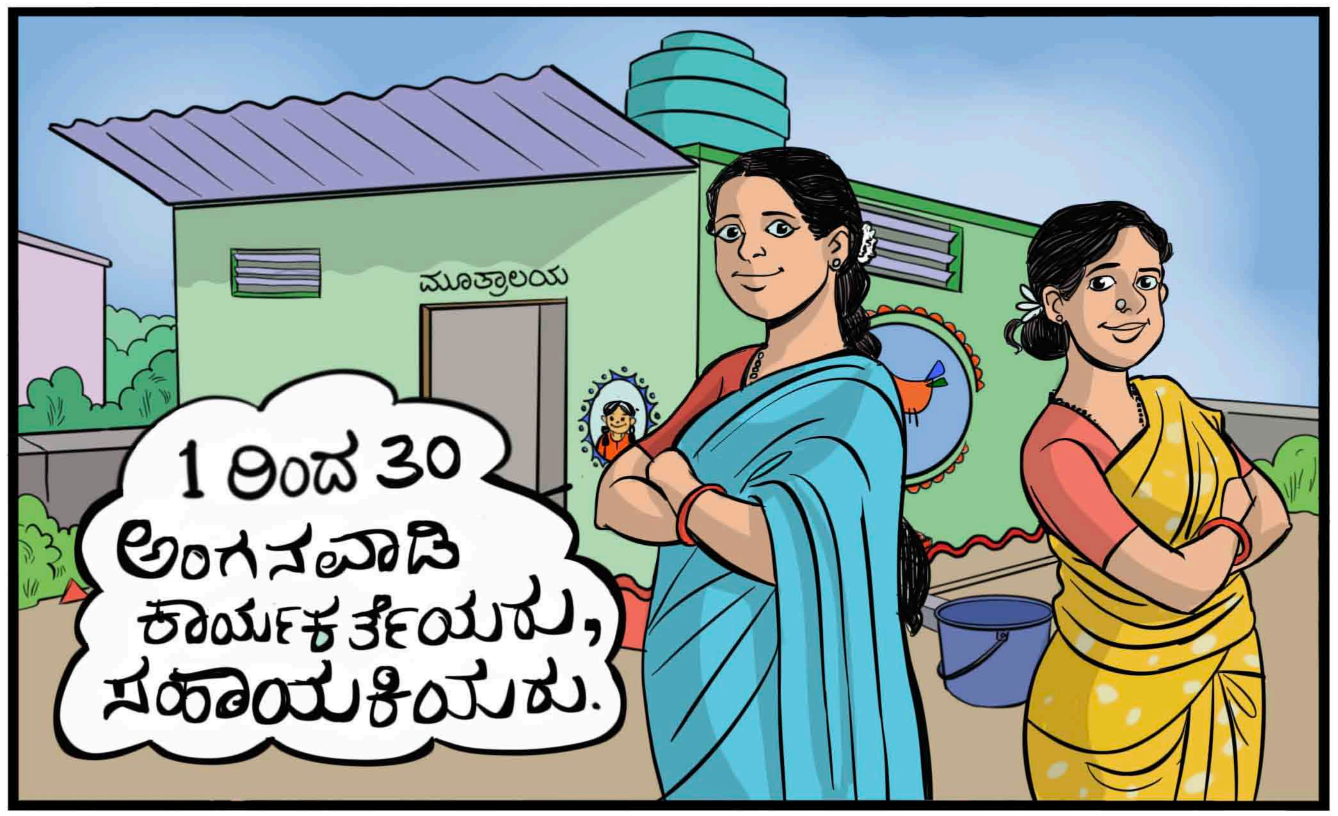
ಮೂತ್ರಾಲಯ
1 ರಿಂದ 30 ಅಂಗನವಾಡಿ ಕಾರ್ಯಕರ್ತೆಯರು, ಸಹಾಯಕಿಯರು.

ನಿಯಮಾನುಸಾರ ಅಂಗನವಾಡಿ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕಾದ ಮೂತ್ರಾಲಯಗಳು

ಕ್ರ.ಸಂ	ಅಂಗನವಾಡಿ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಮೂತ್ರಾಲಯ ಬಳಸುವವರ ಪ್ರಮಾಣಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ	ಮೂತ್ರಾಲಯಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ	ನಲ್ಲಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ (ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸಲು)
1	1–30 ಮಕ್ಕಳಿಗೆ	1	1
2	1–30 ಹದಿಹರೆಯ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ	1	1
3	ಮಹಿಳೆಯರು, ಅಂಗನವಾಡಿ ಕಾರ್ಯಕರ್ತೆ ಮತ್ತು ಸಹಾಯಕಿಗೆ		

ಅಂಗನವಾಡಿ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಮತ್ತು ಹದಿಹರೆಯ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಶೌಚಾಲಯವನ್ನು ಮೂತ್ರಾಲಯಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಬಳಸಬಹುದು ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಬಹುದು.

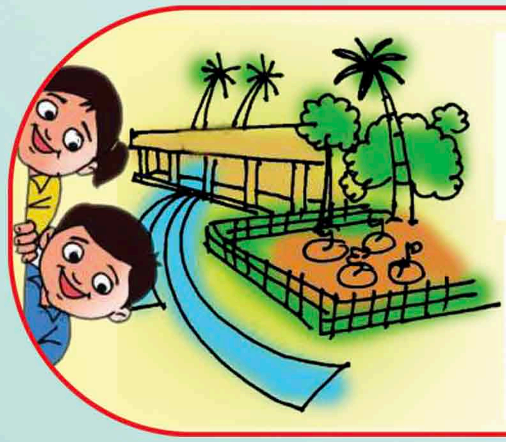

ಅಂಗನವಾಡಿ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕಾದ

ಶೌಚಾಲಯಗಳು

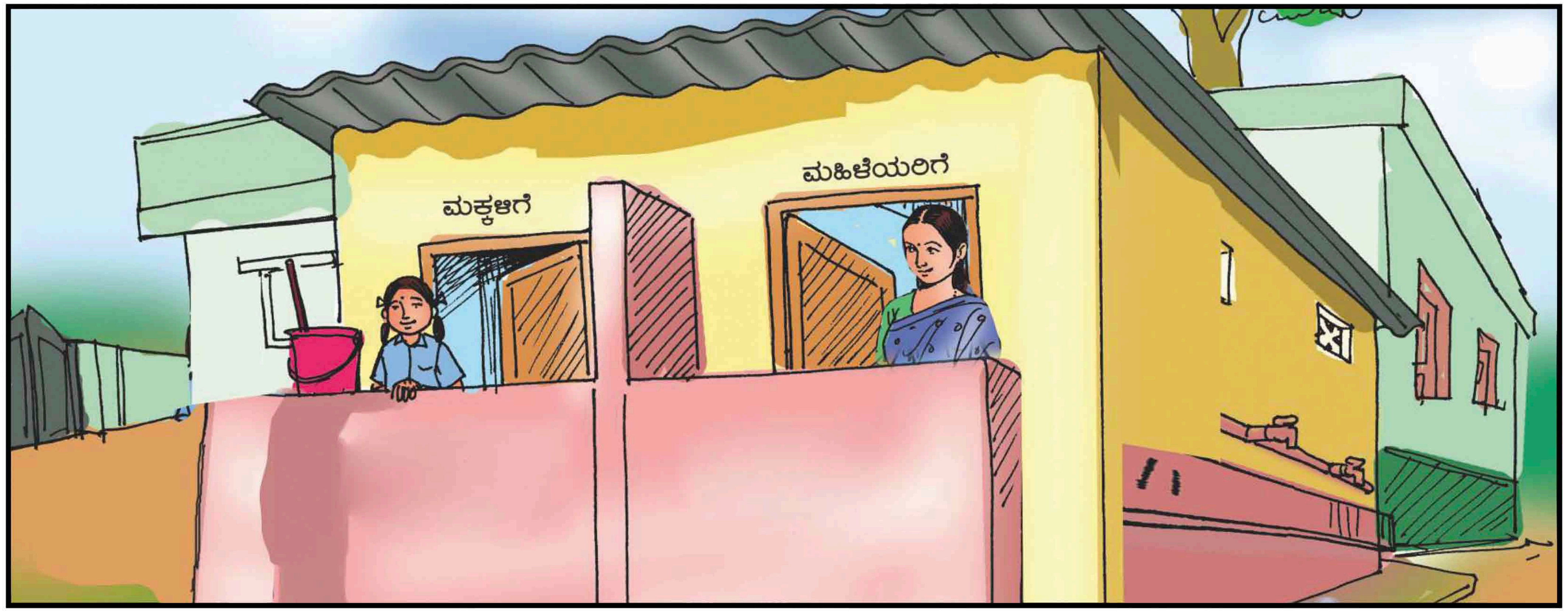

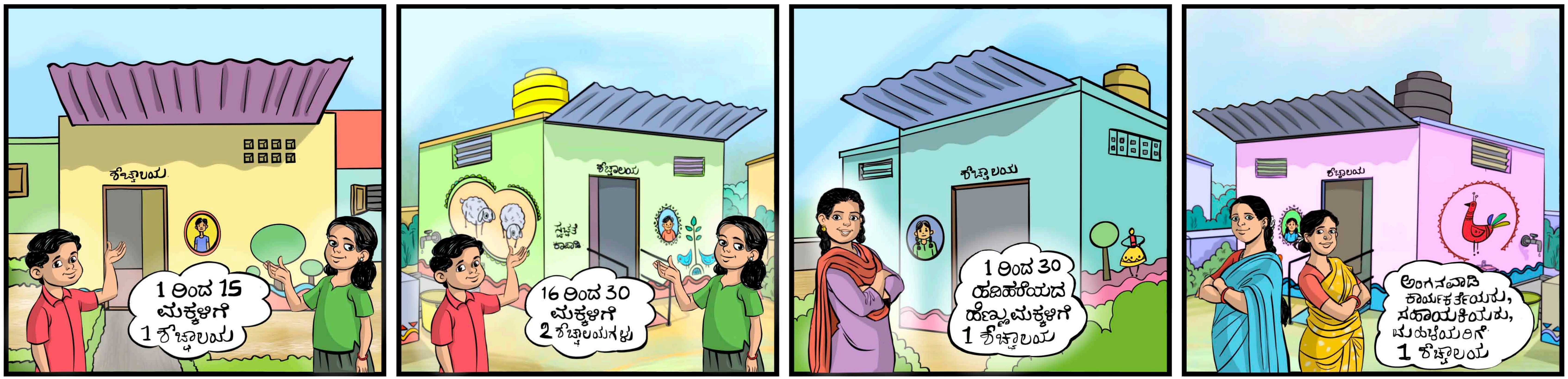

ನಿಯಮಾನುಸಾರ ಅಂಗನವಾಡಿ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕಾದ ಶೌಚಾಲಯಗಳು

ಕ್ರ.ಸಂ	ಅಂಗನವಾಡಿ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಮೂತ್ರಾಲಯ ಬಳಸುವವರ ಪ್ರಮಾಣಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ	ಮೂತ್ರಾಲಯಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ	ನಲ್ಲಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ (ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸಲು)
1	1–15 ಮಕ್ಕಳಿಗೆ	1	1
2	16–30 ಮಕ್ಕಳಿಗೆ	2	2
3	1–30 ಹದಿಹರೆಯ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ	1	1
4	ಮಹಿಳೆಯರು, ಅಂಗನವಾಡಿ ಕಾರ್ಯಕರ್ತೆ ಮತ್ತು ಸಹಾಯಕಿಗೆ		

ಸ್ಥಳೀಯ ಅಭ್ಯಾಸಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಶೌಚಾಲಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಮೂತ್ರಾಲಯ ಇದ್ದರೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಶೌಚಾಲಯಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಹಾಗೂ ಅಂಗನವಾಡಿ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಮತ್ತು ಹದಿಹರೆಯ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಶೌಚಾಲಯವನ್ನು ಮೂತ್ರಾಲಯಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಬಳಸಬಹುದು ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಬಹುದು.

ಅಂಗನವಾಡಿ ಕಾರ್ಯಕರ್ತೆಯರ ಕರ್ತವ್ಯ ಮತ್ತು ಜವಬ್ದಾರಿಗಳು

- ಸ್ವಚ್ಛತಾ ಅಭ್ಯಾಸಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಕ್ಕಳು, ತಾಯಂದಿರು ಮತ್ತು ಇತರ ಸಮುದಾಯದ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ತಿಳಿಸುವುದು.
- ಹದಿಹರೆಯದ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಪರಿಸರ ಸ್ವಚ್ಛತೆ, ನೀರು, ತ್ಯಾಜ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆ ಹಾಗೂ ಮುಟ್ಟಿನ ದಿನದ ಬಗ್ಗೆ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸುವುದು.
- ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆಟದ ಮೂಲಕ ಸ್ವಚ್ಛತಾ ಪಾಠ ತಿಳಿಸುವುದು ಮತ್ತು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸುವುದು.
- ಅಂಗನವಾಡಿ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ನೀರು, ನೈರ್ಮಲ್ಯ ಮತ್ತು ಸ್ವಚ್ಛತೆಯ ಮೂಲಭೂತ ಸೌಕರ್ಯಗಳು ಇರಬೇಕು. ಇಲ್ಲವಾದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿದಾರರು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗಮನ ವಹಿಸಬೇಕು.
- ಅಂಗನವಾಡಿ ನೀರು, ನೈರ್ಮಲ್ಯ ಮತ್ತು ಸ್ವಚ್ಛತೆಯ ಮೂಲಭೂತ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಉತ್ತಮವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಇಲಾಖೆ ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯದೊಂದಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಬಾಂದವ್ಯ ಹೊಂದಿರಬೇಕು.
- ಅಂಗನವಾಡಿಯ ಸಹಾಯಕಿಯರು ಸ್ವಚ್ಛತೆ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗಮನವಹಿಸಬೇಕು.
- ಅಂಗನವಾಡಿ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ನೀರು, ನೈರ್ಮಲ್ಯ ಮತ್ತು ಸ್ವಚ್ಛತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಎಲ್ಲಾ ವಿಶೇಷ ದಿನಾಚರಣೆಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದು.

ತಾಯಂದಿರ ಕರ್ತವ್ಯ

- ತಾಯಂದಿರು ಅಂಗನವಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಲಿತ ಶೌಚಾಲಯ ಮಹತ್ವ, ಬಳಕೆ ನಿರ್ವಹಣೆ, ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳ ಮಲ ಮೂತ್ರ ಸ್ವಚ್ಛತೆ, ಪರಿಸರ ಸಂರಕ್ಷಣೆ, ತಾಜ್ಯ ನಿರ್ಹಹಣೆ ಮತ್ತು ನೀರಿನ ನಿರ್ವವಹಣೆ ಮತ್ತು ಮಹತ್ವವನ್ನು ತಾವು ಅರಿತುಕೊಂಡು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯಕೆ ತಿಳಿಸುವುದು.
- ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಾಯಂದಿರು ಮಕ್ಕಳ ಸ್ವಚ್ಛತಾ ಅಭ್ಯಾಸಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗಮನ ವಹಿಸಿ ನಿರ್ವಹಿಸುವಂತೆ ಕ್ರಮವಹಿಸುವುದು.
- ನೀರು, ನೈರ್ಮಲ್ಯ ಮತ್ತು ಸ್ವಚ್ಛತಾ ವಿಶೇಷ ದಿನಾಚರಣೆಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದು ಮನೆ ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಚ್ಛತಾ ಅಭ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದು.

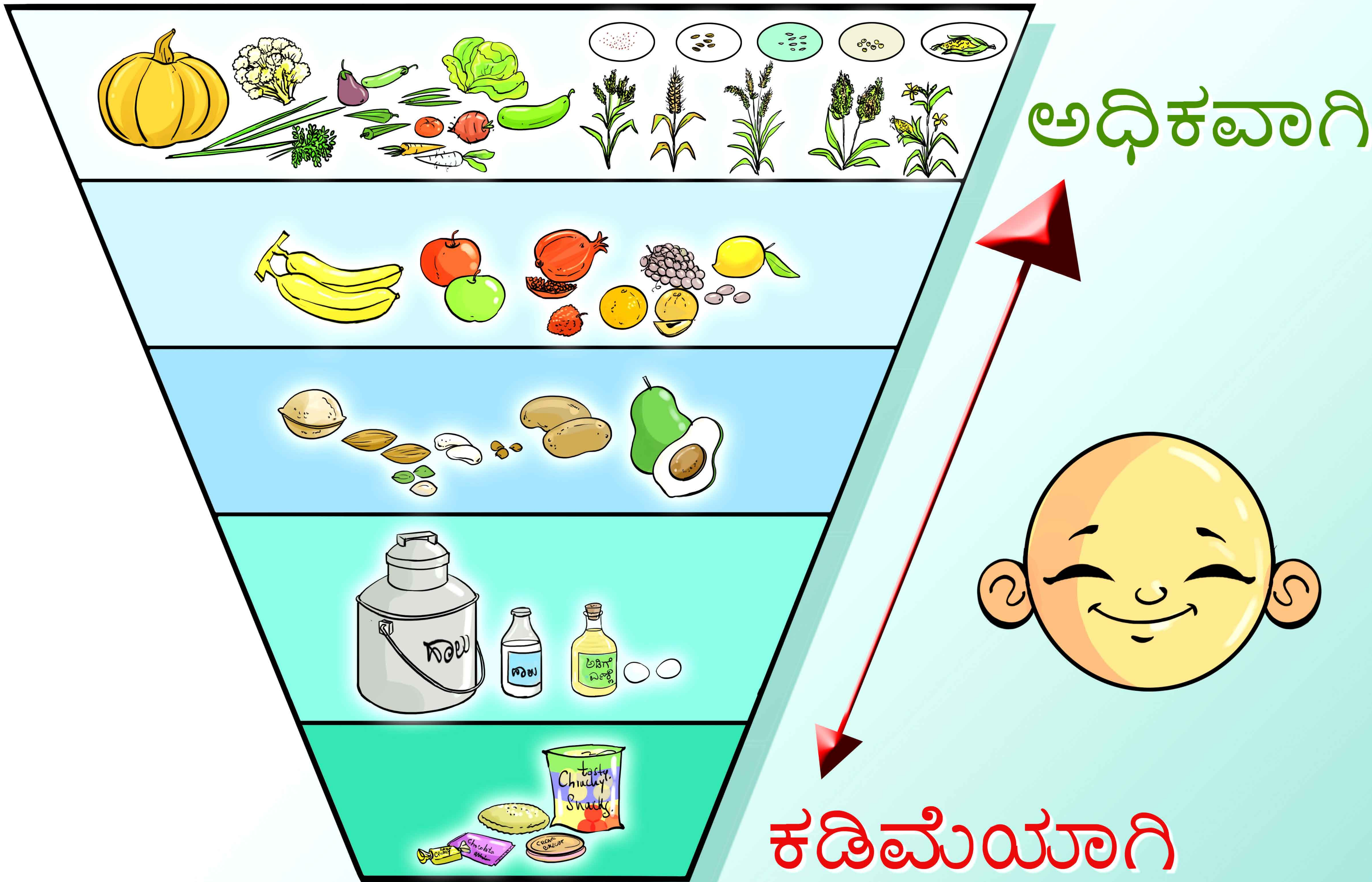

ಅನುವಾದ : ಸ್ನೇಹ ಸ್ವಯಂ ಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆ, ಮೈಸೂರು

Website : www.sneha-ngo.org